

RECEPT VOOR DUURZAAM VARKENSVLEES

VISIE VAN DE SAMENWERKENDE VARKENSVLEESKETEN

november 2013

RECEPT VOOR DE TOEKOMST

Dit document is het resultaat van intensieve en uitgebreide discussies over de toekomst van de varkensvleesketen. De organisaties van varkenshouders - LTO en NVV - en de organisatie van de vleessector - COV - hebben hiertoe gezamenlijk de verantwoordelijkheid genomen. Het resultaat is een toekomstvisie die wordt onderschreven en gedragen door deze organisaties. We sluiten hiermee aan bij de conclusies en aanbevelingen van de Commissie-Van Doorn (Verbond van Den Bosch), maar spitsen ons toe op de varkensvleesketen. (Deze visie is ook het kader voor de kennis- en innovatieagenda van de Topsector Agri & Food en in het bijzonder de Privaat-Publieke Samenwerking (PPS) Samenwerkende Varkensvleesketen.)

Als ondernemers in de varkensvleesketen zijn we producenten van voedsel. Zoals bij het bereiden van voeding een recept richting geeft voor het beste resultaat, zo willen wij met deze visie richting geven aan onze toekomst. In dit recept zijn duurzaamheid, gezondheid en maatschappelijke waardering de basisingrediënten.

Maarten Rooijackers

Bennie van Til

Jos Goebbels

DUURZAME VARKENSVLEESPRODUCTIE

Het uitgangspunt van deze visie is onze gezamenlijke ambitie. Dit is wat we met de varkensvleesketen willen bereiken vóór 2020:

- WERELDWIJD TOONAANGEVEND ZIJN IN DUURZAAMHEID
- ALS VOEDSELPRODUCENTEN EEN SUBSTANTIËLE BIJDRAGE LEVEREN AAN DE WELVAART IN NEDERLAND, OP EEN MANIER DIE MAATSCHAPPELIJK WORDT GEWAARDEERD
- SAMENWERKEN BINNEN DE KETEN, VOLGENS RENDERENDE VERDIENMODELLEN WAARBINNEN DE MARGE EERLIJK WORDT VERDEELD.

De varkensvleesketen staat voor grote uitdagingen. Aan de ene kant is er wereldwijd een groeiende vraag naar voedsel. De wereldbevolking groeit en in opkomende economieën neemt de behoefte aan hoogwaardige voedingsmiddelen zoals zuivel, vlees en eieren toe. Aan de andere kant heeft de (intensieve) veehouderij in Nederland te maken met maatschappelijke issues: veranderde opvattingen over dierenwelzijn en schaalgrootte van bedrijven en toegenomen onrust over volksgezondheidseffecten. Ondernemers hebben te maken met een opeenstapeling van vaak beperkende beleidsmaatregelen. Op lokaal niveau zorgen procedures en gebrek aan draagvlak voor stagnatie waardoor veel varkenshouders nauwelijks mogelijk-

heden hebben hun bedrijf te ontwikkelen. De commissie-Van Doorn (Verbond van Den Bosch) concludeert in haar rapport “Al het vlees duurzaam” dat in de Nederlandse context intensieve veehouderij verbonden zal moeten worden met duurzaam: zorgvuldig intensief en lokaal ingepast. Als Samenwerkende Varkensvleesketen pakken LTO, NVV en COV deze uitdaging op.

Om die ambitie waar te maken, is een transitie nodig. De commissie-Van Doorn formuleert het als volgt: “Het realiseren van de condities waaronder een veehouder op maatschappelijk geaccepteerde manier zijn dieren houdt, vereist een omslag of, sterker geformuleerd, een doorbraak.”

DUURZAME VARKENSVLEESPRODUCTIE

Verduurzaming van de varkensvleesproductie (vers vlees, vleeswaren en andere bereidingen) heeft consequenties voor alle schakels in de productieketen, de varkenshouderij, toeleverende industrie, de slachterij, de vleesverwerking, het transport, de retail en food service. Om verduurzaming te bereiken vernieuwen we de samenwerking tussen de schakels van de keten.

MARKT IS LEIDEND

We richten ons op toegevoegde waarde voor de consument in Noordwest-Europa. De markt is leidend. De behoeften van de consument en de wensen van de retail en food service zijn ons kompas. Producteigenschappen als smaak, gemak en prijs zijn daarbij belangrijk. Net zo voornamelijk zijn beleving, gezondheid en dierenwelzijn. Daarnaast spelen aspecten een rol die minder goed zijn uit te leggen aan de consument. Voorbeelden zijn milieu, CO₂-uitstoot (carbon footprint), landgebruik en verantwoord geproduceerde veevoergrondstoffen. Dit alles vraagt om andere houderijsystemen op varkensbedrijven en ketenstructuren waarin integrale duurzaamheid wordt geborgd. Essentieel is ook een logistiek in de keten die is gericht op gescheiden productstromen. Daarmee kunnen we inspelen op een differentiatie in de vraag vanuit de markt.

ECONOMISCH DUURZAAM

De genoemde transitie brengt extra productiekosten met zich mee. Voldoen aan vragen vanuit de markt en de maatschappij vraagt

investerings in de keten. Hogere kosten kunnen alleen worden gemaakt, als daarvoor tegenover extra opbrengsten staan. In de keten is meeropbrengst mogelijk als een schakel extra waarde levert of als er schaarste is op de markt.

Het waarborgen van economische duurzaamheid is essentieel voor een goed functionerende keten. Hiervoor moeten we nieuwe waardemodellen ontwikkelen en nieuwe marketingstrategieën uitwerken. Deze ontwikkeling vraagt om een extra impuls.

VERDERGAANDE KETENSAMENWERKING

De samenwerkende varkensvleesketen kiest daarom voor verdergaande ketensamenwerking. Daarmee kunnen we de markt vraag en de productie beter op elkaar afstemmen. We zijn daardoor beter in staat afspraken te maken over kwaliteit en productievoorwaarden, onder andere op het primaire bedrijf. In onze visie leidt dat tot betere en stabielere prijzen en minder financiële risico's. Daar staat tegenover dat zowel varkenshouders als slachterijen en vleesverwerkers genoeg nemen met minder vrijheidsgraden en een inperking van hun beslissingsruimte.

We werken onze visie uit in actieplannen voor de volgende vier thema's.

- Markt en consument
- Gezond & transparant
- Maatschappij & omgeving
- Varken & kringloop

Deze thema's worden op de volgende pagina's toegelicht.

THEMA 1

MARKT & CONSUMENT

Verduurzaming wordt zichtbaar voor de consument, met nieuwe marktconcepten en labels die de toegevoegde waarde van vlees of vleeswaren laten zien. Bedrijven in de keten - van boer tot supermarkt - ontwikkelen nieuwe verdienmodellen met een 'faire' verdeling van de marge.

MARKTCONCEPTEN

Voor consumenten wordt de verduurzaming van varkensvleesproductie merkbaar door de introductie van nieuwe marktconcepten. Labels kunnen de toegevoegde waarde van vlees of vleeswaren zichtbaar maken. De Samenwerkende Varkensvleesketen streeft naar een jaarlijkse toename met ten minste 15 procent van vlees met een duurzaamheidskeurmerk of -kenmerk (inclusief biologisch). In 2010 en 2011 is deze groei ruimschoots gehaald, mede dankzij het succes van varkensvlees met één ster van het Beter Leven kenmerk.

Daarnaast ontwikkelt de vleesindustrie concepten die varkensvlees verrijken met plantaardige eiwitten voor een gezond en duurzaam kwaliteitsproduct.

STIMULANS UIT DE MARKT

Marktconcepten koppelen vragen vanuit de markt aan verduurzaming. Stimuleringsmaatregelen en convenanten kunnen varkenshouders en andere schakels in de keten een extra steuntje in de rug geven voor investeringen in verduurzaming. Voorbeelden zijn duurzame stalsystemen en het verwerken van duurzame grondstoffen in veevoer. Zo gebruikt de Nederlandse diervoederindustrie vanaf 2015 alleen nog maar duurzame (RTRS-gecertificeerde) soja en worden na 2015 alleen nog integraal duurzame stallen gebouwd.

EERLIJKE VERDELING MARGE

De Samenwerkende Varkensvleesketen gaat bij de ontwikkeling van nieuwe waardemodellen en marktstrategieën uit van het 'fair-trade'-principe voor alle schakels in de keten. We streven naar een 'faire' verdeling van de marge tussen retail/food service, verwerker/slachter, varkenshouder en toeleverende industrieën/dienstverleners. Deze waardemodellen borgen dat elke schakel een marge maakt die de ruimte geeft voor duurzame investeringen naast het verwerven van een inkomen. Een ketenbreed voorstel ('Waardevol perspectief voor ander vlees 2020') van CBL, FNLI, LTO, COV en LEI Wageningen UR is opgenomen in de onderzoeks- en innovatieagenda van de Samenwerkende Varkensvleesketen (PPS PigS4food).

'Een eerlijke verdeling van de marge in de keten betekent dat elke schakel de ruimte heeft voor duurzame investeringen naast het verwerven van een inkomen.'

THEMA 2

GEZOND & TRANSPARANT

De varkensvleesketen werkt aan een gezonde productie. Wij staan onder meer voor een zorgvuldige en verantwoorde inzet van diergeneesmiddelen, zoals antibiotica. We ontwikkelen een nieuw keten-kwaliteitssysteem, voor het hele traject van producent tot consument. Hiermee maken we de productiewijze in de totale varkensvleesketen zichtbaar en transparant.

'Met een nieuw kwaliteitssysteem willen we de zorgvuldige productiewijze in de totale varkensvleesketen zichtbaar maken.'

VERANTWOORD GEBRUIK DIERGENEESMIDDELEN

Diergeneesmiddelen, waaronder antibiotica, zijn belangrijk in de zorg voor onze dieren. Duurzaamheid betekent zorgvuldige en verantwoorde inzet van antibiotica, om resistentie tegen deze geneesmiddelen te voorkomen. Sinds 2012 gebruikt de primaire sector geen antibiotica die in onze visie exclusief bestemd zijn voor de humane gezondheidszorg. Verder zullen we volledig stoppen met preventief gebruik. In onze visie zetten we antibiotica alleen in voor het behandelen van zieke dieren. Voor de reductie van antibioticagebruik is een convenant afgesloten. De doelstelling van 2013, een afname van 50 % ten opzichte van referentiejaar 2009, is al in 2012 bereikt. Hierdoor kunnen we versneld toewerken naar een veehouderij waarbij antibiotica alleen curatief wordt toegepast.

Voor 2020 stellen we als doel voor antibioticagebruik een niveau dat algemeen wordt beschouwd als verantwoord. Dat wil zeggen: een werkwijze die ook in de humane gezondheidszorg wordt gehanteerd. We gaan daarvoor de gezondheidszorg verbeteren met preventief diermanagement. Met aanpassingen in huisvesting, management, voeding en veterinaire dienstverlening willen we ons richten op gezonde dieren met een hogere gezondheidsstatus.

KETENKWALITEITSSYSTEEM

De varkensvleesketen werkt aan een gezonde productie. Daarin zijn we transparant. Om de kwaliteit van ons varkensvlees te borgen, ontwikkelen we een nieuw ketenkwaliteitsstelsel. Hiermee maken we de zorgvuldige productiewijze in de totale varkensvleesketen zichtbaar. De basis hiervoor is per 1 januari 2013 gelegd, door het koppelen van het GlobalGap kwaliteitssysteem (retail) aan de bestaande kwaliteitssystemen van de productieketen (IKB). We introduceren hiermee het principe van 'chain of custody', waarin elke afnemende schakel de kwaliteitseisen borgt van de eigen en toeleverende of dienstverlenende schakel(s).

Het nieuwe ketenkwaliteitssysteem omvat het hele traject van producent tot consument. Dit geldt voor retail, A-merken en out-of-home-consumptie. De focus voor kwaliteitsverbetering komt te liggen op borgen van de hele keten, in plaats van controle per schakel. De retail implementeert samen met ketenpartners nieuwe inkoopspecificaties voor duurzaam varkensvlees in de periode 2013-2020. De agenda hiervoor krijgt in 2013 gestalte.

We beheersen zoönosen met hulp van monitoring. Ons streven is om de risico's voor de volksgezondheid tot een minimum te beperken.

THEMA 3

MAATSCHAPPIJ & OMGEVING

Varkensbedrijven horen op het platteland. Ondernemers moeten een bijdrage leveren aan de gemeenschap. In het proces van bedrijfsontwikkeling bieden varkenshouders ruimte voor dialoog met hun omgeving. Wij vragen van de (lokale) overheid daarbij te faciliteren en ondernemers speelruimte te gunnen.

'Ondernemers in de varkenshouderij staan middenin de samenleving en ontwikkelen hun bedrijven in dialoog met hun omgeving.'

COMMUNICATIE

Varkensbedrijven horen op het platteland. De varkensvleesketen is een vorm van voedselproductie die is verankerd in het landelijk gebied. Ondernemers in de varkenshouderij leveren een actieve bijdrage aan de buurt, de gemeenschap en het plaatselijke bedrijfsleven. Ze zijn actief met communicatie met hun lokale omgeving. Zo werken ze aan een goede lokale inpassing van en continuïteit voor hun bedrijf.

De varkensvleesketen als geheel draagt actief bij aan vergroting van de maatschappelijke waardering en het imago van de varkenssector. De sector laat zich zien met onder meer zichtstallen. Met (landelijke) acties zoals het jaarlijkse Weekend van het Varken en Big Challenge (Veehouderij tegen kanker, Alpe d'HuZes) verbinden we boer, burger, maatschappelijke organisaties en overheid.

BEDRIJFSONTWIKKELING EN EXPERIMENTEERRUIMTE

Ondernemers staan in contact met hun omgeving. In het proces van bedrijfsontwikkeling bieden varkenshouders ruimte voor dialoog, om wensen uit de directe omgeving mee te nemen in hun plannen. Dat is de verantwoordelijkheid van de ondernemer.

De varkensvleesketen maakt zich sterk voor experimenteerruimte, om de gewenste ontwikkeling te versnellen. Innovaties vanuit het bedrijfsleven kunnen een bijdrage leveren aan duurzamere varkensbedrijven die passen in hun omgeving.

Samenwerkende Varkensvleesketen vindt dat de lokale overheid een verantwoordelijkheid heeft om bedrijfsontwikkeling te faciliteren; door op lokaal niveau de dialoog tussen ondernemers en hun omgeving te faciliteren; door ondernemers die investeren in innovaties de noodzakelijke experimenteerruimte te bieden.

THEMA 4 VARKEN & KRINGLOOP

In de duurzame varkenshouderij wij voorstaan, kunnen varkens hun natuurlijke gedrag vertonen en zijn geen ingrepen aan het dier nodig. In de voeding van onze dieren benutten we nevenstromen uit de levensmiddelenindustrie. De keten onderschrijft de klimaatdoelstellingen van de agrosectoren en gaat een stap verder: we werken aan de energieneutrale stal en het duurzaam benutten van mest.

NATUURLIJK GEDRAG VARKEN

Ons streven is dat de varkens in onze stallen soorteigen gedrag kunnen vertonen, voor alle belangrijke zogeheten functiegebieden, zoals eten, rusten en mesten. We kijken voortdurend naar mogelijkheden om materialen (bijvoorbeeld spel- en nestmateriaal) aan te bieden die het natuurlijke gedrag beter mogelijk maken.

In de duurzame varkenshouderij die wij voorstaan, zijn geen ingrepen aan het dier nodig. De enige uitzondering zijn de oornummers voor identificatie. In 2020 zijn de routinematige ingrepen uit het verleden, zoals het knippen of slijpen van tandjes van pasgeboren biggen en onverdoofde castratie, uitgebannen. We zullen actief werken aan het overbodig maken van het couperen van de staarten.

SLUITEN KRINGLOPEN, GEBRUIK VOEDSELRESTEN

Het varken is een alleseter en van oudsher een verwerker van voedselresten. In de moderne varkenshouderij benutten we nevenstromen uit de levensmiddelenindustrie voor de voeding van onze dieren. Sinds de jaren tachtig is de hoeveelheid nevenproducten in het rantsoen van varkens gestaag toegenomen tot bijna 6,5 miljoen ton per jaar. Wij hebben de ambitie het aandeel nog verder te vergroten. Daarnaast doen we onderzoek naar nieuwe (voor de humane consumptie ongeschikte) grondstoffen zoals algen en insecten. Ook pleiten we voor de herintroductie van diermeel als grondstof voor varkensvoer.

KLIMAAT

De varkensvleesketen zal de uitstoot van CO₂ reduceren door maatregelen op het gebied

van energie, diergezondheid en het sluiten van kringlopen.

Gezonde dieren hebben een beter leven en presteren beter. Ze zetten voer efficiënter om in vlees, waardoor de ecologische voetafdruk kleiner wordt. Zo leidt 0,1 procent verbetering van de voerconversie tot 3 procent lagere CO₂ uitstoot.

De varkenshouderij onderschrijft de klimaatdoelstellingen voor alle agrossectoren: 30 procent reductie van broeikasgassen, een aandeel van 20 procent hernieuwbare energie en jaarlijks 2 procent energiebesparing ten opzichte van 1990. (Convenant Schone en Zuinige Agrosctoren)

Onze ambities gaan een stap verder. We werken aan de volgende speerpunten: de energieneutrale stal en het duurzaam benutten van mest.

ENERGIENEUTRALE VARKENSHOUDERIJ

Ons doel is een energieneutrale varkenshouderij te realiseren in 2020, door onder andere

- verlaging van het energiegebruik;
- vergroting van groene energieproductie via vergisting, terugwinnen van warmte en/of zonne-energie.

DUURZAME ENERGIE EN MINERALEN

De varkensvleesketen investeert op bedrijfsniveau en op clusterniveau in productie van bio-energie, bodemverbeteraars en nieuwe generatie N, P en K-meststoffen uit dierlijke mest als alternatief voor kunstmest. We zien kansen in de mestverwerking (korte termijn) en technieken als mestraffinage waarmee we mineralen en organische stof in mest tot waarde kunnen brengen. Daarmee kunnen we mineralenkringlopen sluiten en bodemvruchtbaarheid verbeteren.

RECEPT VOOR DE TOEKOMST

De organisaties in de varkensvleesketen hebben elkaar gevonden in een gezamenlijke ambitie en visie. Wij vinden een versnelde ontwikkeling van duurzame varkensvleesproductie het beste recept voor de toekomst. Dit heeft consequenties voor alle schakels van de keten. Duurzamer varkensvlees vraagt om andere houderijsystemen op varkensbedrijven en nieuwe waardemodellen en marketingstrategieën in de keten. We kiezen daarbij voor verdergaande ketensamenwerking.

VAN AMBITIE NAAR ACTIE

Onze ambitie is wereldwijd koploper in duurzaamheid te worden. Voor het realiseren van onze doelen stellen we als samenwerkende varkensvleesketen een kennis- en innovatie-agenda op. Daarin formuleren we concrete acties bij de ambities. Hiervoor zoeken de organisaties zo veel mogelijk het gesprek met de achterban.

COLOFON

Dit is een gezamenlijke uitgave van LTO Nederland, Nederlandse Vakbond Varkenshouders (NVV) en de Centrale Organisatie voor de Vleessector (COV).

Ontwerp en realisatie:

JEEN bureau voor communicatie

Fotografie: Dave King/Getty Images;

Sabine Joosten/Hollandse Hoogte,

VION Food Group, Marcel Bekken,

Twan Wiermans, Theo Tangelder.

